

דרכי החיזוק

ארבעה צריכים חיזוק (כרכות לב): – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

236

שיחה ממרן הגאון רבי גרשון אדלשטיין שליט"א • פרשת בשלח תשע"ו

וכמו באנשים המוזמנים למקום חשוב, שיש מהם יותר מכובדים ופחות מכובדים, וכל מי שהוא מכובד יותר יושב במקום קרוב יותר, ויש מי שנמצא שם אבל יושב במקום האחרון, ומרגיש את פחיתות ערכו ביחס לאחרים שיושבים קרוב, ואף על פי כן סוף סוף הוא יושב שם, ועדיף ממי שאינו נמצא שם כלל. זהו חלק לעולם הבא.

ויש דרגת "בן העולם הבא" שמרגיש טוב בעולם הבא כמו בן אצל אביו, אבל יכול להיות שזה יהיה רק לאחר דין וייסורים, דין הוא המשפט, וייסורים הם ייסורי הגיהנום או ייסורים בעולם הזה שהם יותר טובים לאדם וחוסכים ממנו ייסורי גיהנום, ויתכן שרק לאחר הדין והייסורים יזכה להיות "בן העולם הבא", ואילו "מזומן" לחיי העולם הבא הוא דרגה נוספת, שהוא מזומן מיד לחלקו בעולם הבא, בלא דין ובלא ייסורים. ובאשכבתיה דרבי הייתה השפעה והתעוררות גדולה כל כך, שכל הציבור הרגישו בחסרונם של רבינו הקדוש, וכל מי שהיה שם הושפע מקדושתו וממדרגתו, והתעורר בהרהורי תשובה, ועל ידי זה היו מזומנים לחיי העולם הבא.

ההוא כובס

ומובא בגמרא שם כי היה כובס שהיה רגיל בכל יום לבוא לפני רבינו הקדוש, וביום שנפטר רבי לא הגיע, וכששמע את הבת קול שכל מי שהיה באשכבתיה דרבי מזומן לחיי העולם הבא, הצטער מאד שלא זכה גם הוא לזה, ומרוב צערו עלה לראש הגג ונפל לארץ ומת, יצאה בת קול ואמרה אף ההוא כובס מזומן לחיי העולם הבא.

וכבר עמדו בזה המפרשים שהרי מאבד עצמו לדעת הוא כמו רוצח, שנאמר (בראשית ט, ה) "את דמכם לנפשותיכם אדרוש", וכיצד יתכן שהיה מזומן לעולם הבא אחרי שאיבד עצמו לדעת? עיין בשיטה מקובצת ומהרי"ט בכתובות שם מה שכתבו בזה. ובתשובת שבות יעקב (ח"ב סימן קיא) כתב: "דכיון דמשום צעריה דמצוה שציער שלא התעסק בקבורה של תלמידי חכמים כמו רבי, לכך לא נחשב בכלל מאבד עצמו לדעת", ועיין עוד בדבריו שם.

ויש לפרש כי בדרך כלל מי שמאבד עצמו לדעת זהו מתוך אהבת העולם הזה השולטת בו, שהוא רוצה חיים טובים בעולם הזה, ואינו חושב על העולם הבא, ולכן כשיש לו צרות וייסורים הוא מאבד עצמו לדעת ואינו רוצה להמשיך לחיות, ואם היה אוהב את העולם הבא אזי אדרבה היה צריך לשמוח בייסורים בעולם הזה שעל ידם זוכה לעולם הבא ומפחיתים ממנו ייסורי גיהנום, ומה שהוא מאבד עצמו לדעת נובע מכפירה, שהעולם הזה עיקר אצלו, ולא אכפת לו מהעולם הבא, אבל ההוא כובס שאיבד עצמו לדעת לא עשה כן מאהבת העולם הזה, אלא להיפך מאהבת העולם הבא שהייתה בו, שהצטער על מה שלא זכה לדרגת מזומן לחיי העולם הבא, והיה אכפת לו על חסרון הקדושה, עד שהרגיש מרוב צער כי חיו אינם חיים.

וכמו שמצינו דבר דומה לזה ברבי יוחנן (ב"מ פד, א) שכשנפטר ריש לקיש הצטער מאד, כי בחייו של ריש לקיש היה לומד איתו, ועל כל הלכה שאמר רבי יוחנן היה ריש לקיש שואל אותו עשרים וארבע קושיות ורבי יוחנן תירץ לו עשרים וארבע תירוצים ומתוך כך רווחא שמעתתא, ועכשיו בפטירתו של ריש לקיש היה חסר לו התענוג הגדול הזה, ושלחו חכמים את רבי אלעזר שילמד עם רבי יוחנן, ורבי אלעזר היה מביא ראיות לדבריו, אך רבי יוחנן אמר לו וכי אני זקוק לראיות? הרי אני יודע שאמרת נכון, ואילו ריש לקיש היה מקשה לי ואני הייתי מתיר לו והיו מתחדשים חידושים כאלה שהם תענוג גדול מאד של אהבת התורה, ועכשיו זה חסר לי, והצטער רבי יוחנן צער גדול על חסרונם של ריש לקיש עד שיצא מדעתו, וביקשו עליו חכמים רחמים ומת, מפני שחיו אינם חיים בלי התענוג של תורה.

אשכבתיה דרבי

ליוו היום למנוחות את ראש ישיבת מיר הגאון רבי רפאל שמואלביץ זצ"ל, ולא היה בכוחי להשתתף בהלוויה, אבל יש חיוב של לווייה והספד וכבוד המת, לכן נדבר עכשיו דברים הנוגעים לזה.

אנו רואים שיש ענין מיוחד בלווייה והספד של אדם גדול, ממה שמובא בגמרא (כתובות קג, ב) כי ביום שנפטר רבינו הקדוש יצאה בת קול ואמרה שכל מי שהיה באשכבתיה דרבי מזומן לחיי העולם הבא. ובתוספות שם הקשו: תימה והלא כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא, ופירש הרב ר' מאיר כל היכא דאמר "מזומן" לחיי העולם הבא היינו בלא דין ובלא ייסורים. ע"כ. והיינו כי אמנם כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא, אבל יש הרבה דרגות בעולם הבא, כמו שאמרו (ויקרא רבה יח, א) כי הולך האדם אל בית עולמו, בית העולם לא נאמר אלא בית עולמו, מלמד שכל צדיק וצדיק יש לו עולם בפני עצמו, היינו שכל אדם יש לו עולם הבא כפי מה שבנה לעצמו בימי חייו, וכפי המעשים הטובים שעשה בעולם הזה כך יהיה ביתו בעולם הבא.

וכן הביא המסילת ישרים פ"ד מדברי הגמרא (ב"ב עה, א) שכל צדיק יש לו בעולם הבא מדור לפי כבודו, וכל אחד נכוה מחופתו של חברו, היינו שיש לו צער וכאב כמו כוויה, כשהוא רואה שחברו קיבל מדור מפואר יותר ממנו בעולם הבא, מפני שחברו עשה בשלמות כל מה שהיה יכול לעשות ולכן זכה לעולם הבא מושלם, ואילו הוא לא עשה כל מה שהיה יכול לעשות, ובעולם הבא ירגיש את חסרון המדרגה, שאין המדרגה תלויה בכישרונות, אלא כפי יכולתו של כל אחד ואחד, ומי שעשה כל מה שהוא יכול לפי כוחותיו הרי הוא מושלם וזוכה לעולם הבא מושלם, אבל אם היה יכול לעשות משהו יותר ולא עשה בשלמות כפי כוחותיו הרי הוא חסר בשלמות המדרגה.

ובספר שער הגלגולים מובא: פעם אחת שאל רבי חיים ויטאל את רבו האר"י ז"ל איך אתה אומר לי שנפשי הייתה כל כך מעולה, והרי הקטן שבדורות הראשונים, היה צדיק וחסיד, שאין אני מגיע לעקבו. ואמר לי, דע לך, כי אין גדולת הנפש תלויה כפי מעשה האדם, רק כפי הזמן והדור ההוא. כי מעשה קטן מאד בדור הזה שקול בכמה מצוות גדולות שבדורות אחרים כי בדורות אלו הקליפה גוברת מאד מאד לאין קץ, מה שאין כן בדורות ראשונים. ואילו הייתי בדורות הראשונים, היו מעשי וחכמתי נפלאים מכמה צדיקים הראשונים. וזה שאמרו חז"ל על נח תמים היה בדורותיו, ואילו היה בדורות צדיקים היה יותר צדיק, ולכן שלא אצטער על זה כלל, כי בלי ספק יש לנפשי מעלה גדולה על כמה צדיקים הראשונים מזמן תנאים ואמוראים, ע"כ.

והיינו מפני שיש ירידת הדורות והשפעה לא טובה בעולם, וככל שיורדים הדורות קשה יותר להתחזק, לכן אף על פי שהמעשים והפעולות בדור הזה אינם כמו בדורות הקודמים, אבל איכות המעשים היא בדרגה גדולה יותר, מפני שיש קשיים יותר גדולים, וכל אחד זוכה למדרגתו לפי הקשיים שלו ולפי המצב שלו.

וכתוב גם במסילת ישרים בסוף הספר שכל אדם במצב שלו יכול לזכות למדרגות הגבוהות ביותר: "וכבר יכול להיות חסיד גמור איש שמפני צרכו הוא בעל מלאכה פחותה, כמו מי אשר לא יפסוק מפיו הלימוד", היינו שיכול להיות אדם פשוט מאד, שהוא בעל מדרגה כמו מי שתורתו אומנותו, אם הוא עושה בשלמות כל מה שבכוחו לעשות, ומאידך יכול להיות אדם העוסק יותר בתורה ובמצוות אבל אינו עושה כל מה שהוא יכול, ודרגתו בעולם הבא קטנה יותר.

וכך גם החלק לעולם הבא מתחלק לכל אחד לפי מדרגתו ולפי המעשים שהוא עושה, לכן לא מספיק מה שיש "חלק" לעולם הבא, כי יכול להיות שזה יהיה חלק קטן מאד שיהיו לו ביזיונות כשהיה שם,

ומצינו שאמרו במדרש (שיר השירים רבה ח, ח) שכשנפטר רבי יוחנן היה דורו קורא עליו "אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה שאהב רבי יוחנן את התורה בזה יבזו לו", ומסופר שם כי רבי יוחנן בתחילה היה עשיר גדול, והיו לו הרבה שדות וכרמים, ופעם הלך בדרך עם רבי חייא בר אבא, והראה לו, שדה זו שלי הייתה ומכרתיה כדי שאוכל לעסוק בתורה, כרם זה שלי הייתה ומכרתיה כדי שאוכל לעסוק בתורה וכו', בכה רבי חייא ואמר לו, רבי, לא השארת כלום לעת זקנותך, אמר לו רבי יוחנן וכי קלה היא בעיניך שמכרתי דבר שניתן לששה ימים שנאמר כי ששת ימים וגו' אבל התורה ניתנה לארבעים יום, היינו שהתורה בודאי חשובה יותר. זו הייתה אהבת התורה של רבי יוחנן.

בעל תורה אמיתי

כל הדברים האלו נוגעים גם לראש ישיבת מיר הגאון רבי רפאל זצ"ל, שאהבת התורה וההתמדה שלו היו באופן שאין לשער, והיה אדם גדול מאד! בהתמדה, באהבת תורה, במידות, וביראת שמים, והשפיע בזה, אם כן אין אנו צריכים לרחם עליו, שהוא בעולם האמת מזומן לחיי העולם הבא, אבל לנו חסרה השפעתו.

כל אדם משפיע לפי מה שהוא, כמו שכתב מרן החזון איש זצ"ל באיגרת (נדפס בקובץ איגרות ח"ג סב) כי "בסביבת בעל תורה אמיתי הדבר ניכר לעינינו השפעה מרובה על אנשים הרבה מה שכל השתדלות מעשית לא תשיגנה", ולא הזכיר בלשונו שצריך להיות גאון או צדיק להשפיע על אחרים, אלא "בעל תורה אמיתי" היינו מי שדבוק בתורה ומתנהג בכל מעשיו על פי התורה וההלכה, אדם כזה הוא בעל תורה אמיתי, והשפעתו ניכרת על כל הסביבה, אפילו שאינו אומר שום שיחות מוסר, ואינו עושה תעמולה, רק יושב ולומד.

מרן החזון איש לא אמר שיחות ודרשות, אלא ישב בביתו ולמד, וכשבאו לשאול אותו בהלכה ובעצה היה עונה, אבל לא יצא מארבע אמות של הלכה, והשפיע בקדושתו על כל העולם, וכשנפטר החזון איש אמר מרן הגרי"ז זצ"ל שהעולם השתנה, ועכשיו זהו עולם אחר, עולם בלי חזון איש! שכל זמן שהיה חי השפיע השפעה גדולה על כל העולם, וכשנפטר חסרה לעולם השפעתו, וזהו שכתב באיגרתו כי בעל תורה אמיתי משפיע השפעה ניכרת על כל הסביבה.

ועוד הוסיף וכתב שם "וכמו כן יש רשמים על הרחוקים שאין עין הרואה מרגשת בהם לדקותם", היינו שגם במקומות מרוחקים שאינו משפיע השפעה ניכרת, יש שם השפעה נסתרת, בתוך תוכם של הרחוקים, יש השפעה משהו מחמת קדושתו של הבעל תורה האמיתי. וכמדומני שכך המציאות, שאלו שאינם אנשי תורה ומצוות שגרים בסביבות בני ברק, יש להם אופי אחר מאלו שגרים במקומות רחוקים, והם מושפעים מהתורה והישיבות שיש פה.

וכעת חסרה לנו השפעתו של בעל התורה האמיתי, והציבור חייב, כל אחד מהציבור ואני בתוכם חייבים להשתדל להשלים את מה שחסר, ולהתחזק בכל העניינים שצריכים חיזוק, בתורה, במידות טובות, במעשים טובים ויראת שמים, ובכל הדברים הכתובים בספרי המוסר, אין סוף לדרגות בכל מעלה ומעלה, כמו שכתב רבינו יונה בשערי תשובה (ג, יז) שיש עשר או אחת עשרה מעלות עליונות של מצוות עשה, שכל אחת מהן יש בה כמה מדרגות, כגון יראת שמים ואהבת השם, דבקות בתורה ובמידות טובות, וחיזוק האמונה, הרבה מצוות שהן חובות הלבבות, מעשים עם לבבות, שיהיו בשלמות.

וזה שייך רק אם אדם עוסק כל הזמן בעלייה, על ידי ספרי המוסר ועל ידי תורה ותפילה ומעשים טובים, ככל שאדם מתרגל בזה הרי הוא עולה ועולה ועולה, ובה נקרא בן עלייה, כמו שאמרו (סוכה מה, ב) ראיתי בני עלייה והן מועטין – בני עלייה היינו שהם תמיד במצב של עלייה, אין סוף לעלייה ואין סוף לדרגות, עד לדרגת משה רבינו, הרבה מדרגות בענוה וביראה, בדבקות בתורה ובאמונה.

ועכשיו שחסרה השפעתו של הגאון רבי רפאל זצ"ל, יש צורך וחיוב להשלים את מה שחסר, ויש גם אפשרות לזכות לזה, כמו שכתב ביערות דבש (ח"ב דרוש ז') כמה יש לאדם להתדבק בתורה ולשוב בתשובה במות צדיק תלמיד חכם, כמה דברים ישים האדם ללבו במיתת הצדיק, כי יאמרו זה מת, אולי אנכי איבנה להגות בתורה ולמלאות מקומו וכו', שהאיש הצדיק היה מלוכש ומעוטר במידות רבות וכמה מעלות טובות, ובמותו הרי כל מעשיו ומידותיו וקנייניו שלמות שהיו לו מופקדים, וכל איש ישראל יכול לזכות, זה יאמר אני אזכה במידת ענוה שלו, וזה יאמר אני אזכה במידת התמדה בתורה כמוהו וכו'.

ולאחר מיתת הצדיק יש גם יותר קפידא על המעלות שהיה מיוחד בהן, כמו שידוע כי כשנפטר רבי ישראל סלנטר זצ"ל אמרו כי הדיינים שבבית דין של מעלה הם גדולי הדור שנפטרו באותו הזמן, ורבי ישראל הרי היה זהיר מאד בענייני המידות ובין אדם לחברו, לכן כשהוא נפטר ויושב בבית דין של מעלה יש יותר קפידא בשמים על מידות טובות, וצריכים מאד להתחזק בענייני המידות הטובות.

ומסופר עוד כי תלמידו של רבי ישראל, רבי נפתלי אמסטרדם זצ"ל, אמר לו פעם, שאם היו לי המידות הטובות של הרבי, והכישורונות של רבי עקיבא איגר, והרגשי הלב של בעל יסוד ושורש העבודה, אז הייתי מאושר ומושלם, אבל עכשיו שאין בי את הכוחות הללו, מה ערך יש לי ומה ייצא ממני? ואמר לו רבי ישראל: **מן השמים דורשים ממך שתעבוד את השם עם המידות שלך ועם הכישורונות שלך ועם הלב שלך**, אין דורשים מן האדם אלא לפי כוחותיו, ואם הוא עושה כל מה שהוא יכול הרי הוא בשלמות, ומזומן לחיי העולם הבא.

לכן גם אם נראה לאדם שאין לו כוחות וכישורונות, אינו צריך לדאוג מזה, כי החיוב בעבודת השם הוא לפי כוחותיו, ואם עושה כל מה שהוא יכול הוא כבר מושלם וזוכה לעולם הבא מושלם.

ואמנם ראיתי כי **בדרך כלל אלו שחושבים שאין להם כישורונות ומעלות, הם טועים בעצמם, וכל זה הוא עצת היצר שירגישו חלישות הדעת ויכנסו לעצבות, ועל ידי העצבות באים לידי עצלות**, שהעצבות והעצלות הם משורש אחד, וכן כתב בספר שערי קדושה (א, ב) כי תולדת העצבות הוא העצלות, וכל אחד צריך לדעת שהוא מסוגל להיות "אדם השלם המקודש בקדושתו יתברך" כלשונו של בעל המסילת ישרים, אם ישתדל ויעשה כל מה שהוא יכול לפי כוחותיו.

ושייך גם לזכות לסייעתא דשמיא לקבל עוד מדרגות עד אין סוף, יותר כישורונות, יותר מידות טובות, ויותר הבנה, אם אדם משתדל ועושה כל מה שהוא יכול זוכה לסייעתא דשמיא כמאמרם (יומא לח, ב) בא ליטהר מסייעים אותו, ואמנם בא ליטהר צריך שיהיה בשלמות, כמו שאמרו בבא אל המקדש בטומאה (זבחים לג, א) ביאה במקצת לא שמה ביאה, וצריך שיהא בא ליטהר לגמרי, כולו בא ליטהר, אזי מן השמים מסייעים אותו, ובעזרת השם נזכה לסייעתא דשמיא!

בתקופה הזאת שאנו נמצאים בעת צרה, רח"ל היו פיגועים הרבה, ה' ישמור שלא יהיו הלאה, הדבר היחיד שיכול להציל אותנו מהפיגועים הוא זכות התורה, תורה מגנא ומצלא! התורה שלומדים פה, ובכל מקומות התורה, זהו הדבר היחיד שמגן על עם ישראל.

מדברי רבינו בכינוס תלמידי ובוגרי ישיבת "נתיבות עולם"

לעילוי נשמת
אמי מורתי הצדקת המופלגת
עליזה שושנה זילברשטיין ע"ה
בת מרן רשכבה"ג הגרי"ש אלישיב זיע"א
נלב"ע י"ח שבט תשנ"ט - תנצב"ה

נדבת הרב שמואל זייבלד שליט"א
כהודיה להשי"ת לרגל השמחה במעונו
בהולדת בתו שתחי' במזל טוב
יזכו לגדלה לתורה לחופה ולמעשים טובים!

לעילוי נשמת הגאון
רבי **אשר** ב"ר משה דוד זליג **טננבוים** זצ"ל
נלב"ע ט"ז שבט תשע"ג - תנצב"ה
נדבת התנו הגרי"א קאופמן שליט"א
י"ד ועד הישיבות בארץ ישראל